

BORD LI JIRREGOLA L-KERA

**MAĠISTRAT
DR. JOSEPH GATT LL.D.**

Udjenza ta' nhar it-Tnejn, 17 ta' Marzu 2025

Rikors Nru: 352/2024

Nru fuq il-Lista: 4

Anthony sive Tonio Mercieca (K.I. 119856M), Marita Rubei mart Sergio Rubei (K.I. 318358M) f'isimha propju u bhala mandatarja tan-neputijiet taghha assenti Ralph Anthony Bonello (K.I. 311380M), Joseph Paul Bonello (K.I. 500781M), u Kathy Maria Knight (K.I. 25486G)

VS

Carmela sive Lina Borg (K.I. 17832M)

Il-Bord;

Ra r-rikors promotur imressaq fit-2 t'Awwissu 2024¹, flimkien mad-dokumenti hemm annessi, fejn *ad litteram* gie premess u mitlub hekk:

- 1. Illi r-rikorrenti huma properjtari tal-fond residenzjali ossia 14/1 gia 141/1, Triq il-Flotta, Gzira li huma wirtu minghand il-mejta genituri u*

¹ A fol 1 et seq tal-proċess.

nanniet taghhom, il-Perit Joseph Mercieca u martu Catherine Mercieca li mietu rispettivament fis-16 ta' Jannar 2004 u fis-16 ta' Dicembru 1988 u dan in kwantu ghal terz indiviz lil Anthony sive Tonio Mercieca, terz indiviz lil Marita Rubei nee Mercieca u terz indiviz lir-rikorrenti ahwa Bonello ulied il-mejta Catherine Bonello nee Mercieca.

2. Illi l-wirt tal-konjugi Mercieca ddevolva permezz ta' testament tas-6 ta' Jannar 1984 fl-atti tan-Nutar George Bonello Dupuis fejn huma nnominaw bhala eredi universali taghhom lit-tlett uliedhom ossia Anthony sive Tonio, Marita Rubei u d-defunta Catherine Bonello ahwa Mercieca, soggett ghall-uzufrutt tas-superstiti.
3. Illi peress li ghaddew aktar minn 30 sena mill-mewt ta' **Catherine Mercieca** mhux necessarju li tingab kopja tad-denunzja taghha mill-Kummissjaru tat-Taxxi Interni.
4. Illi l-wirt tal-Perit Joseph Mercieca gie debitament dikajrat lill-Kummissjaru tat-Taxxi Interni b'kuntratt tat-13 ta' Jannar 2005 fl-atti tan-Nutar Marco Farrugia li kopja tieghu qed jigi hawn anness u mmarkat bhala Dokument D.
5. Illi Catherine Bonello mietet fil-5 ta' Mejju 2015 u l-wirt taghha ddevolva b'testment tal-20 ta' Jannar 2004 fl-atti tan-Nutar Marco Farrugia, Dokument E fil-process, fejn innominat ir-rikorrenti tlett ulieda, bhala eredi universali taghha, li b'dikjarazzjoni causa mortis tal-4 ta' Mejju 2016 fl-atti tan-Nutar Marco Farrugia, hawn anness u mmarkat bhala Dokument F, huma ddikjaraw l-proprjeta hawn fuq imsemmija in kwantu ghat-terz indiviz taghhom.

6. *Illi b'kuntratt tal-21 t'April 1964 fl-atti tan-Nutar George Bonello Dupuis hawn anness u mmarkat bhala Dokument G, il-mejjet Perit Joseph Mercieca ikkonceda b'titolu ta' emfitewsi temporanja l-fond 141/1 illum 14/1, Triq il-Flotta, Gzira ghal perjodu ta' sbatax-il sena mill-1 ta' Mejju 1964 lil Emanuel Borg, li kien ir-ragel tal-intimata Carmela sive Lina Borg.*
7. *Illi fit-30 t'April 1981 din il-koncessjoni enfitewtika temporanja skadiet u ai termini tal-Att XXIII tal-1979, l-intimata **Carmela sive Lina Borg** u zewgha kellhom dritt jibqghu jghixu fil-fond in kwistjoni taht titolu ta' kera doppja ammontanti ghal Lm80 fis-sena u dan stante li huma cittadini Maltin u kienu ordinarjament residenti fil-fond in kwistjoni, b'zieda fil-kera skont ir-rata tal-inflazzjoni pero qatt aktar mid-doppju.*
8. *Illi l-kera kellha terga' toghla fl-1 ta' Mejju 1996 u ai termini tal-Att X tal-2009, il-kera kellha toghla kull 3 snin skont ir-rata tal-inflazzjoni biex illum hija ghandha kera ta' €185 fis-sena.*
9. *Illi kif fuq inghad, il-kera li l-intimata Borg suppost qieghda thallas a tenur tal-ligi tammonta ghal €185 fis-sena, mela l-valur lokatizju tal-fond fis-suq huwa ferm u ferm aktar minn dak stabbilit bid-disposizzjonijiet tal-Kap. 158 tal-Ligijiet ta' Malta, liema disposizzjonijiet gew mibdula bi ftit bl-Att X tal-2009.*
10. *Illi l-awmenti fil-kera li kienu intitolati ghalihom ir-rikorrenti skond il-Kap. 158 tal-Ligijiet ta' Malta huma mizeri għall-aħħar meta paragonati mal-valur lokatizju tal-fond fis-suq u l-potenzjal tiegħu, u għalhekk tali legislazzjoni ma holqot l-ebda bilanċ bejn l-interess generali u l-interess tar-rikorrenti, anzi kompliet tikkalpesta id-drittijiet fundamentali tas-sid.*

11. Illi f'dan l-istadju, ai termini tal-Att XXVII tal-2018 senjatament a tenur tal-Artikolu 12B tal-Kap. 158 tal-Ligijiet ta' Malta, ir-rikorrenti ghandhom dritt jitolbu li l-kera tigi riveduta ghal ammont li ma jeccedix tnejn fil-mija (2%) tal-valur liberu u frank fis-suq tad-dar t'abitazzjoni fl-1 ta' Jannar 2024 u sabiex jigu stabbiliti kundizzjonijiet godda fir-rigward tal-kera, b'dan illi r-rikorrenti ser jezercitaw dan id-dritt strettament bla pregudizzju ghad-dritt taghhom li jekk jkun il-kaz jitolbu dikjarazzjoni mill-Prim' Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali) li tali emendi tal-Att XXVII tal-2018 jiksru d-drittijiet fundamentali tal-bniedem u ghaldaqstant ghandhom jitqiesu minghajr effett.

12. Illi fl-istadju inizjali tal-procedimenti dan l-Onorabbli Bord ghandu jwettaq it-test tal-mezzi tal-inkwilina skond ir-Regolamenti dwar it-tkomplija tal-Kirja (Kriterji ta' Test tal-Mezzi) mahruqa taht l-artikoli 1531F u 1622A tal-Kodici Civili u kwalunkwe regolamenti li jistghu minn zmien ghal zmien jissostiwixxuhom, liema test tal-mezzi ghandu jkun ibbazat fuq id-dhul tal-inkwilini bejn l-1 ta' Jannar u l-31 ta' Dicembru 2023 u fuq il-kapital tal-istess inkwilni fil-31 ta' Dicembru 2023.

13. Illi jekk l-inkwilina intimata Borg ma tissodisfax il-kriterji tad-dhul u tal-kapital tat-test tal-mezzi dan l-Onorabbli Bord ghandu jaghti decizjoni li tippermetti lill-inkwilina zmien ta' hames snin sabiex il-fond jigi vakat. Il-kumpens f'dan il-perjodu ghandu jammonta ghad-doppju tal-kirja li kienet tkun pagabbli skond l-Artikolu 12 jew 12A tal-Kap. 158 tal-Ligijiet ta' Malta.

GHALDAQSTANT, r-rikorrenti jitlob lil dan l-Onorabbli Bord, jghidu l-intimati jew min minnhom, prevja kwalsiasi dikjarazzjoni necessarja u opportuna, u ghar-ragunijiet premissi, ghalhiex dan l-Onorabbli Bord m'ghandux:-

- 1. Jiddikjara u Jiddeciedi** illi l-intimata **Carmela sive Lina Borg (K.I. 17832M)** hija l-inkwilini tal-fond 14/1 gia 141/1, Triq il-Flotta, Gzira ai termini tal-Kapitolu 158 tal-Ligijiet ta' Malta.
- 2. Jordna** li jitwettaq it-test tal-mezzi tal-inkwilina **Carmela sive Lina Borg (K.I. 17832M)** li ghandu jkun ibbazat fuq it-test tal-mezzi stabbilit fir-Regolamenti dwar it-Tkomplija tal-Kirja (Kriterji ta' Test tal-Mezzi) u kwalunkwe regolamenti li jistghu minn zmien ghal zmien jissostitwixxuhom, liema test ghandu jkun ibbazat fuq id-dhul tal-inkwilina Borg bejn l-1 ta' Jannar u l-31 ta' Dicembru 2023 u fuq il-kapital tal-istess intimata Borg fil-31 ta' Dicembru 2023.
- 3. Jiddikjara u Jiddeciedi** illi ai termini tal-Att XXVII tal-2018, il-kera ghandha tigi riveduta ghal ammont li ma jeccedix it-2% fil-mija fis-sena tal-valur liberu u frank tas-suq miftuh tal-fond 14/1 gia 141/1, Triq il-Flotta, Gzira, u sabiex jigu stabbiliti kundizzjonijiet godda fir-rigward tal-kera, u fin-nuqqas, jekk l-intimati Sammut ma jissodisfawx il-kriterji tad-dhul u tal-kapital tat-test tal-mezzi li l-intimati jigu permess zmien ta' hames snin sabiex il-fond jigi vakat, oltre li jithallas kumpens pagabbli lir-rikorrenti ghall-okkupazzjoni tal-fond matul l-imsemmi perjodu li jammonta ghad-doppju tal-kirja li kienet tkun pagabbli skond l-Artikoli 12 u 12A tal-Kap. 158 tal-Ligijiet ta' Malta u dan skond il-kera li kellha tkun vigenti ai termini tal-Att X tal-2009 li m'ghandhiex tigi kunsidrata inqas

mill-kera annwali dovuta fl-1 ta' Jannar 2024 meta l-istess kera ghandha toghla fuq it-tlett snin ta' qabel.

4. **Jordna**, f'kaz illi l-intimata inkwilina **Carmela sive Lina Borg (K.I. 17832M)** ma tissodisfax il-kriterji tad-dhul u tal-kapital tat-test tal-mezzi, l-izgumbrament tal-istess intimata Borg mill-fond 14/1 gia 141/1, Triq il-Flotta, Gzira, fi zmien qasir u perentorju stabbilit minn dan il-Bord wara sentejn mis-sentenza sabiex il-fond jigi vakat.

Bl-ispejjez u bl-ingunzjoni tal-intimata ghas-subizzjoni u b'riserva u minghajr pregudizzju ghal kwalsiasi azzjoni ohra li tista' talvolta tigi prezentata.

Ra d-digriet ta' dan il-Bord tas-6 t'Awwissu 2024².

Ra r-risposta tal-Awtorità tad-Djar mressqa fl-14 t'Awwissu 2024³.

Ra r-risposta tal-intimata mressqa fl-14 t'Awwissu 2024⁴.

Ra dak li sehh fis-seduta tal-11 ta' Novembru 2024⁵, fejn gew mahtura l-periti Alexei Pace u Elena Borg Costanzi.

Ra r-rapport peritali tal-Membri Tekniċi mressaq fid-9 ta' Jannar 2025⁶.

² A fol 56 et seq tal-proċess.

³ A fol 59 tal-proċess.

⁴ A fol 62 et seq tal-proċess.

⁵ A fol 66 tal-proċess.

⁶ A fol 67 et seq tal-proċess.

Ra n-nota ġuramentata tal-intimata mressqa fis-17 ta' Jannar 2025⁷ permezz ta' liema ġiet imressqa dokumentazzjoni meħtieġa għat-twettieq tat-test tal-mezzi.

Ra dak li seħħ fis-seduta tal-5 ta' Frar 2025⁸ meta l-kawża tħalliet għas-sentenza.

Ra l-atti proċesswali kollha.

Ikkunsidra;

Illi l-proċeduri odjerni huma bbażati fuq l-Att XXIV tas-sena 2021, liema Att nieda proċedura simili għal dik li kienet daħlet fil-konfront ta' kirjiet ibbażati fuq il-Kapitolu 158 tal-Liġijiet ta' Malta. Fil-verità l-Att XXIV tas-sena 2021 wettaq ukoll diversi emendi mill-Att preċedenti⁹ u dan fi żmien relattivament qasir. Din il-leġislazzjoni hija frott numru konsiderevoli ta' sentenzi mogħtija mill-Qorti Kostituzzjonali nostrana li ddikjarat kemm il-darba ksur tad-drittijiet fundamentali ta' sidien, kemm fir-rigward ta' kirjiet naxxenti mill-Kapitolu 69 tal-Liġijiet ta' Malta u kif ukoll dawk li jemerġu mill-Kapitolu 158 tal-Liġijiet ta' Malta.

Illi huwa minnu li l-azzjoni hawn utilizzata tippermetti ċertu ammont ta' diskrezzjoni (u allura responsabbiltà) lil dan il-Bord fl-iffissar tal-persentaġġ li għandu jintuża¹⁰. Madanakollu, għal dan il-Bord, huwa ċar li dan il-persentaġġ, sakemm verament ma jiġux pruvati xi ċirkostanzi estremi, għandu dejjem ikun

⁷ A fol 74 *et seq* tal-proċess.

⁸ Verbal relattiv jinsab a fol 110 tal-proċess.

⁹ Att XXVII tas-sena 2018.

¹⁰ Dwar dan il-Bord jissenjola li l-leġislatur hażs li fejn qabel, l-Att Nru. XXVII tas-sena 2018 kien jistabbilixxi x'għandu jeżamina l-Bord meta jiġi biex jistabbilixxi l-kirja pagabbli (u dan fil-konfront tal-azzjoni taħt il-Kapitolu 158 tal-Liġijiet ta' Malta), dan il-fattur tneħħa bl-Att Nru XXIV tas-sena 2021. B'hekk skond il-liġi tal-lum, il-Bord hu fil-libertà li jqis kull fattur li huwa jirritjeni determinanti.

viċin il-massimu tiegħu¹¹. Naturalment dan huwa aktar aċċentwat f'każ fejn xi sidien, qabel ma jkunu niedu din il-proċedura, jkunu ottjenew dikjarazzjoni li huma sfaw vittmi ta' ksur tad-drittijiet fundamentali tagħhom. Ikun hażin li f'każ bħal dak, dan il-Bord possibbilment ikun hu stess kaġun ta' kontinwazzjoni ta' dik il-vjolazzjoni billi jiffissa kirja b'persentaġġ tant baxx li l-kirja l-ġdida tispicċa wkoll tkun waħda irriżorja.

Illi magħmula dawn il-kunsiderazzjonijiet imiss li dawn il-prinċipji jiġu applikati għall-każ odjern.

Illi dwar it-titolu¹², il-Bord huwa sodisfatt mid-dokumentazzjoni mressqa mir-rikorrenti, illi r-rikorrenti Anthony sive Tonio Mercieca u Marita Rubei huma ko-proprjetarji ta' żewġ terzi (2/3) indiviżi, fil-waqt li r-rikorrenti l-oħra hawn rappreżentati minn Marita Rubei, cioè' Ralph Anthony Bonello, Joseph Paul Bonello u Kathy Maria Knight huma ko-proprjetarji ta' terz (1/3) indiviż bejniethom tal-fond in kwistjoni, u din baqgħet ma ġietx kontradetta. Dan huwa sodisfatt ukoll mid-dokumentazzjoni mressqa mill-intimata li min-naħa tagħha

¹¹ Huma issa diversi s-senjalazzjonijiet magħmula fi proċeduri kostituzzjonali u konvenzjonali fuq dan l-aspett. Fost diversi, il-Bord jirreferi għas-sentenza fl-ismijiet **Anthony Said et vs Avukat tal-Istat et**, (Rik Kost Nru: 302/23AJD) mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti (Sede Kostituzzjonali) nhar is-27 ta' Settembru 2024. Ukoll, issir referenza għal dak li ntqal fis-sentenza fl-ismijiet **Maria Fatima Azzopardi et vs Carmelo Azzopardi et**, (210/2020/1) mogħtija mill-Qorti Kostituzzjonali nhar is-26 ta' Ottubru 2022. Lil hinn minn deċiżjonijiet f'dik il-kompetenza però, dan il-Bord jagħmel referenza għal dak li ntqal u ġie deċiż fl-ismijiet **Marcus Scicluna Marshall et vs Michael Borg Cardona**, (Appell Inferjuri Numru 723/22LM) mogħtija mill-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) nhar is-26 ta' Ġunju 2024 u fid-deċiżjoni fl-ismijiet **Albert Naudi et vs Patricia Gauci et**, (Appell Inferjuri Nru. 170/19LM) mogħtija mill-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) nhar it-23 ta' Ġunju 2021, fejn fiż-żewġ istanzi aggravju fuq punt simili ġie miċhud.

¹² Dwar dan, il-Bord jiġbed l-attenzjoni għal-fatt li n-nomenklatura ta' min jista' jhejji azzjoni ai termini tal-artikolu 12B tal-Kapitolu 158 tal-Liġijiet ta' Malta jew l-artikolu 4A tal-Kapitolu 69 tal-Liġijiet ta' Malta inbidel. Filwaqt li l-Att XXVII tas-sena 2018 (relevanti għall-artikolu 12B tal-Kapitolu 158 tal-Liġijiet ta' Malta) kien isemmi li l-azzjoni li kien "il-proprjetarju" li seta' jippreżenta tali rikors, l-Att XXIV 2021, ġustament, illum jutilizza l-kliem "sid il-kera".

resqet ukoll kopji tal-ktieb tal-kera¹³. Jirriżulta wkoll li saret dikjarazzjoni ta' rikonoxximent mill-intimata fis-seduta tal-5 ta' Frar 2025.

Illi minn eżami tad-dokumentazzjoni tal-intimata Borg relattivi għat-test tal-mezzi, il-Bord isib li hija tissodisfa t-test tal-mezzi rikjest, skond il-Legislazzjoni Sussidjarja 16.11¹⁴.

Illi skond il-Periti Membri Tekniċi, il-valur liberu u frank fis-suq miftuħ tal-fond in kwistjoni, fil-perjodu rilevanti skond il-ligi, jammonta għal mitejn elf Ewro (€200,000). Tajjeb jingħad li fil-verbal tal-11 ta' Novembru 2024, gie speċifikat li ma kellux jittiehed qies tal-eventwali potenzjal tal-fond in kwistjoni¹⁵. Ir-rapport kien wiehed unanimu u għalhekk dan il-Bord qieghed jaċċetta dik il-konkluzjoni¹⁶.

Illi kif digà ntqal, għal dan il-Bord, persentaġġ viċin il-massimu ta' 2% għandha tkun ir-regola, u f'dan il-każ ma giet ippruvata l-ebda ċirkostanza li twassal il-

¹³ A fol 77 *et seq* tal-proċess.

¹⁴ Regolamenti 5(7) u 6(6).

¹⁵ F'dan is-sens il-Bord jagħmel referenza għas-sentenza riċenti fl-ismijiet **Agostina sive Ina Cini et vs L-Avukat tal-Istat et** (Rik Nru. 107/2022) mogħtija mill-Qorti Kostituzzjonali nhar it-18 ta' Novembru 2024, fejn gie mtenni hekk: "*F'sentenzi oħra ta' din ix-xorti l-qorti diga' għamlitha ċara li l-potenzjal ta' żvilupp tal-fond hu rrilevanti. Meta tiġi għal-likwidazzjoni tal-kumpens pekunjarju, dak li hu rilevanti hu stima tal-kera tal-fond kif inhu fiż-żmien rilevanti. Il-potenzjal ta' żvilupp hu rilevanti li kieku l-fond ikun ser jinbiegħ. F'dawn il-każijiet il-fond jibqa' proprjeta' tas-sidien.*" Referenza ssir ukoll għas-sentenza ta' dan il-Bord fl-ismijiet **Gerald Camilleri et vs Alphonse Camilleri et**, (Rik Nru: 213/2020) mogħtija nhar is-27 ta' Ottubru 2023 (mhux appellata) li fiha ġew imħaddna l-prinċipji relattivi emergenti mill-aħħar sentenzi tal-Qorti Kostituzzjonali dwar dan il-punt. Dan il-ħsieb gie wkoll imtenni fis-sentenza fl-ismijiet **Joanne Cassar et vs Frances Azzopardi** (Rik Nru: 450/22NB) mogħtija minn dan il-Bord diversament presedut nhar is-17 ta' Ottubru 2024; fis-sentenza fl-ismijiet **Vincent Bonello noe vs Joseph Cardona et**, (Rik Nru: 53/20NB) mogħtija minn dan il-Bord diversament presedut nhar il-25 ta' Jannar 2024; u fis-sentenza fl-ismijiet **Carmen Callus et vs Carmel Debattista et** (Rik Nru: 620/22NB) mogħtija minn dan il-Bord diversament presedut nhar is-27 ta' Ġunju 2024. Issir ukoll referenza għas-sentenza fl-ismijiet **Mario Cini et vs Rose Busuttil**, (Rik Nru: 682/2022LC) mogħtija minn dan il-Bord diversament presedut nhar it-18 ta' Ottubru 2024.

¹⁶ Artikolu 23(3) tal-Kapitolu 69 tal-Liġijiet ta' Malta.

Bord sabiex jistabbilixxi persentaġġ inqas mill-massimu li tippermetti l-liġi¹⁷. B’hekk, il-kera annwali pagabbli tal-fond in kwistjoni għandu jkun fl-ammont ta’ erbat elef Ewro (€4,000) fis-sena.

Għaldaqstant il-Bord qiegħed jiddisponi minn din il-vertenza billi:

- 1) Jilqa’ l-ewwel talba u b’hekk jiddikjara li l-intimata Borg hija l-inkwilina tal-fond mertu ta’ dawn il-proċeduri u cioè dak enumerat 14/1 ġia 141/1, Triq il-Flotta, ġewwa l-Gżira u dan ai termini tal-Kapitolu 158 tal-Liġijiet ta’ Malta.
- 2) Jastjeni milli jqis iktar it-tieni talba billi t-test tal-mezzi twettaq waqt l-andament ta’ dawn il-proċeduri.
- 3) Jilqa’ limitatament it-tielet talba u b’hekk jordna li l-intimata Borg tibda’ thallas lir-rikorrenti¹⁸ kera għall-fond mertu ta’ dawn il-proċeduri, fl-ammont ta’ erbat elef Ewro (€4,000) fis-sena, fl-ammont ta’ tlett mija, tlieta u tletin Ewro u tlieta u tletin ċenteżmu (€333.33ċ) fix-xahar, pagabbli kull xahrejn bil-quddiem, u dan mid-data ta’ din is-sentenza.
- 4) Jiċċad ir-raba’ talba (li ngħatat b’mod alternattiv).
- 5) Jiċċad l-eċċezzjonijiet sa fejn inkompatibbli ma’ dak hawn deċiż.

Minhabba n-natura tal-proċeduri kull parti thallas l-ispejjeż tagħha. L-ispejjeż tal-Awtorità tad-Djar jibqgħu bla taxxa.

¹⁷ Ara dak li ġie deċiż fis-sentenza fl-ismijiet **Rossana Mula et vs Maria Theresa k/a Marthese Farrugia**, (Rik App Nru: 346/2022) mogħtija mill-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) nhar it-13 ta’ Marzu 2024, u fis-sentenza fl-ismijiet **Maria Carmela Bugelli et vs Saviour Bonnici et.**, (Rik App Nru: 760/2022LM) mogħtija mill-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) nhar id-29 ta’ Mejju 2024 fejn ġiet mibdula l-pożizzjoni mhaddna mill-istess Qorti f’deċiżjonijiet passati bħal dik fl-ismijiet **Louis Vincenti et vs Maria sive May Herrera et.** (App Ċiv Nru: 237/18LM) mogħtija fis-7 ta’ Lulju 2023, u fis-sentenza fl-ismijiet **Mary Rose Spiteri et vs Antoine Farrugia et.** (App Ċiv Nru: 265/2021) mogħtija fl-24 ta’ Mejju 2023.

¹⁸Naturalment dan jinqasam skont is-sehem rispettiv.

Dr Joseph Gatt LL.D.
Magistrat

Annalise Spiteri
Deputat Registratur